

Zapis iz plenarne okrogle mize ob 100. obletnici Univerze v Ljubljani na letnem srečanju Slovenskega sociološkega društva, na Bledu, 19.10.2019

»Družboslovje in humanistika na Univerzi v Ljubljani«

Letos praznujemo stoletnico obstoja največje in po mnogih kazalcih najuspešnejše slovenske univerze. Univerza v Ljubljani se je od ustanovitvenih petih članic razvila v osrednjo znanstvenoraziskovalna ustanovo v Sloveniji s 23 fakultetami in tremi umetniškimi akademijami, ki nudijo študij na področjih naravoslovja, družboslovja, humanistike, tehnike, medicine in umetnosti. Čeprav si na Univerzi prizadevamo razvijati interdisciplinarni študij in raziskovanje, se zdi, da se discipline in področja pogosto razvijajo ena ob drugih in ne prepletene. Posebej skrbi, da je na primer na medicinskem in drugih naravoslovnih ter tehničnih študijih manj (kot je to bilo značilno pred devetdesetimi leti prejšnjega stoletja) prisoten pouk družboslovnih vsebin, med njimi tudi sociologije.

V zadnjih desetletjih v številnih akademskih skupnostih po svetu (ZDA, Združeno kraljestvo, Japonska, nazadnje v Braziliji in na Madžarskem) opozarjajo na slabe posledice zapiranja ali groženj z zapiranjem delov ali celotnih študijev humanistike in družboslovja ter umika humanistično-družboslovnih vpogledov pri razvoju drugih znanstvenih disciplin. Opažamo, da je pospešen razvoj in financiranje NBIC skupine znanosti (bioinženiringa, nanotehnologije, informacijskih znanosti in kognitivnih raziskav), ki ponujajo mikavne odgovore na večne človeške strahove pred smrtjo in boleznijo ter tešijo želje po daljšem in kakovostnejšem življenju posameznika, družboslovno nepremišljen. Umanjka refleksija družbe, v kateri bodo ti še lepši in mlajši posamezniki živeli. Prevladujoči diskurz negira obstoj skupnosti in solidarnosti, ter afirmira vrednote individualne izbire, svobode in tekmovanja.

Univerza je nastala na osnovi humanističnih idealov graditve boljše družbe. Njen obstoj kot celovite institucije je povezan z refleksijo omenjenega trenda epistemološkega obrata – od usmeritve znanstvenega delovanja v skupno dobro k izboljšanju individualnih lastnosti posameznika.

Na omizju smo predstavnice in predstavniki različnih disciplin spregovorili o opaženem trendu marginalizacije družboslovja in humanistike ter o protiukrepih Univerze v Ljubljani na tem področju. Na okrogli mizi so sodelovali rektor UL, prof. dr. Igor Papič (elektrotehnik), prorektor UL, prof. dr. Matjaž Krajnc (kemijski inženir), predsednica Programskega sveta interdisciplinarnega doktorskega študija Biomedicina prof. dr. Ana Plemenitaš (biokemičarka), dekan AGRFT prof. Tomaž Gubenšek (profesor govora), prof. dr. Ana Kučan, krajinska arhitektka iz Oddelka za krajinsko arhitekturo, Biotehniška fakulteta UL, in prof. dr. Aleksandra Kanjuo Mrčela, sociologinja iz Oddelka za sociologijo Fakultete za družbene vede UL in moderatorka omizja.

Uvodoma so udeleženke in udeleženci predstavili_e svoja videnja aktualne situacije, v kateri opazamo tako izbruhe primitivizma, nacionalizmov, mizoginije, homofobije, rasizmov kakor tudi vzporedne procese zapiranja humanističnih in družboslovnih študijev in nižanja financiranja raziskovanja. Ti pojavi govorijo o odprtem nasprotovanju politično/družbeno/ekonomsko progresivnim idejam in dokazujejo, da živimo v nevarnem času za vso znanost, a še posebej za humanistiko, družboslovje in umetnost, ki svojih rezultatov ne morejo neposredno prenašati v profitabilno dejavnost in celo opozarjajo, da dobički ne smejo biti namen znanstvenega in umetniškega dela.

Udeleženke in udeleženci so v uvodnih nastopih opozorili na obstoj številnih primerov interdisciplinarnega sodelovanja in spodbujanja holističnega pristopa k ustvarjanju znanja na UL. Hkrati pa so opomnili tudi na potrebo refleksije marginalizacije umetniškega, humanističnega in družboslovnega dela v času, ko se v znanstvenem in pedagoškem delu soočamo z »diktatom koristnosti in uporabnosti«, ki kaže na podrejenost kapitalskim interesom in logiki delovanja k profitom usmerjenih korporacij. Primeri, ki so jih udeleženke in udeleženci okrogle mize navajali – spremembe jezika, katerega uporabljamo (korporatizacija govornice) na univerzi, načini, kako so oblikovani razpisi, na katerih pridobivamo sredstva za raziskovalno delo (dodajanje humanističnih, družboslovnih vsebin v naravoslovno ali tehnično osredinjene raziskovalne projekte) do zelo omejenih rezultatov sicer obstoječih možnosti prepletanja znanj iz različnih disciplin na vseh ravneh študija (obstoječa izbirnost predmetov, ki bi prispevala k oblikovanju kritičnih in razgledanih intelektualcev se glede na obstoječo »hierarhijo koristnosti« slabo uresničuje) – so pokazali, da je **na UL potrebno spregovoriti o tem, kako razmišljamo o humanistiki, družboslovju in umetnosti**, ter kaj na osnovi tega razmisleka lahko storimo.

Ocena položaja družboslovja in humanistike na UL skozi čas je pokazala, da so se **prej obstoječe družboslovne in humanistične vsebine na naravoslovnih in tehničnih fakultetah skrčile ali preoblikovale v »koristnejše« bolj aplikativne** (npr. filozofija arhitekture namesto prej obstoječe filozofije). Poudarjeno je bilo, da je multidisciplinarno raziskovanje dvosmeren proces – **tudi družboslovci in humanisti morajo bolje poznati naravoslovne in tehnične vsebine.**

Odzivi iz publike so se v veliki meri osredotočali na vlogo (vodstva) univerze v krepitvi po eni strani sodelovanja z okoljem, po drugi pa uresničevanja večjega povezovanja sedaj premalo povezanih delov univerze (članic, disciplin, ...). Najbolj pereča razprava se je razvila glede **potrebe po uresnitvi sedaj samo deklarativno prisotne možnosti bogate izbire študijskih vsebin na vseh stopnjah študija.** Omenjene so bile številne težave – od administrativnih (načini vpisovanja predmetov, vloga tutorjev) do tistih, povezanih s »hierarhijo« programov, članic in predmetov na UL. Iz razprave se je dalo razbrati, da **bi potrebovali ukrepe, ki bi na ravni univerze določili obseg obveznih (in ne prepuščene odločitvam programom, članicam ali posameznikom), vsebin, ki bi omogočile študentom in študentkam dostop do nujnega splošnega znanja, na osnovi katerega bodo sposobni razumeti in sodelovati v reševanju kompleksnih izzivov, s katerimi se srečujemo danes v družbi.**

Zapisalala: Aleksandra Kanjuo Mrčela

Ljubljana, 22.10.2019.